

Aconogonon polystachyum comb. n.

Miloš Král*

Došlo 10. dubna 1968

Abstract — In accordance with the opinion of many modern authors a new combination *Aconogonon polystachyum* is proposed for *Polygonum polystachyum*. This species has been found growing naturalized in the mountains Šumava in western Bohemia. The genus *Aconogonon* and its name is discussed.

Rostlina, zvaná dosud *Polygonum polystachyum* WALL. ex MEISN., byla na podzim 1967 nalezena zdomácnělá na Šumavě u Špičáku a Hojsovy Stráže (viz KRÁL 1968).

Považujeme-li v souhlasu s posledním vydáním Dostálova Klíče a s Novákovým dílem „Vyšší rostliny“ *Persicaria* a *Bistorta* za samostatné rody, pak musíme uznat za zvláštní rod i *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. (v naší květeně dosud neuváděný), do něhož patří i výše zmíněný druh. Znaky rodu *Aconogonon* a vztahy mezi zmíněnými rody ozřejmí klíč našich rodů z příbuzenstva rodu *Polygonum*:

1. a. Vnější okvětní lístky nejsou za plodu ani křídlaté ani kýlnaté 2
b. Vnější okvětní lístky za plodu křídlaté nebo kýlnaté 6
2. a. Dělohy úzké, čárkovité, nezprohýbané. Listy zřetelně delší než širší, nikdy deltovité, zřídka srdčité. Nažka uzavřena v okvětí nebo vyčínívá méně než z poloviny 3
b. Dělohy široké, listovité, na spodu lehce srdčité, zprohýbané. Listy deltovité srdčité, asi tak široké jako dlouhé. Nažka aspoň dvakrát delší než okvětí *Fagopyrum* MILL.
3. a. Čepele na basi článkované, později opadavé. Botky bílé nebo stříbřité, suchomázdřité (aspoň na konci), obvykle dvoulaločné, často hluboce dřipené. Květy v malých, téměř přisedlých úžlabních svazečcích nebo v řídkých, štíhlých, často listnatých klasech. Nitky (aspoň vnitřní) rozšířené. Pylová zrnka s 3 brázdami, brázdy s póry *Polygonum* L.
b. Čepele na spodu nečlánkované. Botky hnědé, řidč. hyalinní, celé nebo třásnitě, ale sotva dřipené. Květy obvykle v hustých klasech, řidčeji v řídkých bezlistých klasech nebo v latách. Nitky štíhlé 4
4. a. Květy v latách. Čnělky 3. Botky utaté šikmo, otevřené na straně listu, bez brv. Pylová zrnka s 3 brázdami, brázdy bez zřetelných pórů. Oddenek není hlízovitý
b. Květy v klasech *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. 5
5. a. Blizny téměř kulovité, asi dvakrát širší než čnělky. Čnělky 2 nebo 3. Bez hlízovitého oddenku. Botky utaté vodorovně, na okraji obvyč. brvitě, zřídka bez brv. Pylová zrnka s póry
b. Blizny malé, ne širší než čnělky. Čnělky 3, dlouhé. Lodyhy obvykle nevětvené; oddenek tlustý, téměř hlízovitý nebo zprohýbaný. Botky utaté šikmo, ± otevřené na straně listu. Pylová zrnka s 3 brázdami, brázdy s póry *Bistorta* MILL.
6. a. Rostliny ovčívivé nebo plazivé, jednoleté nebo vytrvalé a dřevnaté. Blizny kompaktní, téměř přisedlé *Bilderdykia* DUM.
b. Rostliny přímé, vytrvalé, s oddenkem. Blizny třásnitě, čnělky dosti dlouhé *Reynoutria* HOUTT.

*Adresa: Klatovy 230/IV.

Poznámka. *Reynoutria* HOUTT., jak ukázal DANSE (1926) už před čtyřiceti lety, je správné jméno pro rod, jenž se v naší literatuře obvykle nazývá *Pleuropterus* TURCZ. Správná jména našich druhů jsou *R. japonica* HOUTT. (= *Pl. cuspidatus*) a *R. sachalinensis* (F. SCHM.) NAKAI.)

Pro druhy, zařazené nyní do rodu *Aconogonon*, byla v rámci rodu *Polygonum* nejprve vytvořena zvláštní sekce *Aconogonon* MEISNER, Monogr. Polyg. 43, 55, 1826. Později REICHENBACH publikoval jméno jako *Aconogonum* v hodnotě rodu (Handb. nat. Pflanzensyst., p. 236, 1837), ale bez popisu, takže bylo dosud považováno za nomen nudum. POUZAR (in litt. 1968) však ukázal, že je platně publikováno nepřímým odkazem na diagnosu u MEISNERA [podobně jako rod *Hemisphere* (BENTH.) OPIZ, jenž je v čl. 32 Mezinárodního kódu botanické nomenklatury uveden jako příklad platné publikace nepřímým odkazem]. Změnu znění jména *Aconogonon* na *Aconogonum* nedovoluje čl. 73 Kódu. Roku 1913 H. GROSS vyčlenil ze sekce *Aconogonon* druhy s křídlatými nažkami a vytvořil pro ně rod *Pleuropteropyrum* H. GROSS, Bull. Géogr. bot. 23 : 8, 1913. Roku 1917 SMALL publikoval „*Aconogonum*“ v hodnotě rodu i s popisem. Jméno „*Aconogonum*“ pak užívali v hodnotě rodu též NAKAI (1922) a TIDESTROM (1925). Avšak podle mínění většiny autorů druhy vyčleněné GROSSEM do rodu *Pleuropteropyrum* jsou natolik blízké ostatním druhům původní sekce *Aconogonon*, že je nelze (pouze na základě křídlatosti nažek) oddělovat do zvláštního rodu; celý rod vzniklý povýšením sekce *Aconogonon* MEISN. byl pak nazýván *Pleuropteropyrum*, neboť *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. 1837 bylo považováno (mylně) za nomen nudum a *Pleuropteropyrum* H. GROSS bylo považováno za nejstarší platně publikované jméno pro tento rod. Rodové jméno *Pleuropteropyrum* použili v tomto smyslu na příklad KITAGAWA (1939), NAKAI (1933), HARA (1934), HEDBERG (1946; zdůvodňuje samostatnost rodu též na základě studia pylových zrn), Á. LÖVE a D. LÖVE (1961) a ASENOV (1966).

Z výše uvedených důvodů má však jméno *Aconogonon* prioritu před *Pleuropteropyrum*, a proto je navržena následující nová kombinace:

Aconogonon polystachyum (WALLICH ex MEISNER in WALLICH) M. KRÁL comb. nova hoc loco.

Basionym: *Polygonum polystachyum* WALLICH ex MEISNER in WALLICH, Pl. Asiat. Rar. 3 : 61. 1832.

Aconogonon polystachyum je druh z Himálaje, pěstovaný v zahradách. Flora Europaea jej uvádí (pod jménem *Polygonum polystachyum* WALL. ex MEISN.) zdomácnělý ve střední a severozápadní Evropě (Rakousko, Belgie, Británie, Dánsko, Francie, Německo, Švýcarsko, Holandsko). Protože dosud není uveden v žádném klíči čs. flóry, autor uvádí překlad popisu z díla Flora Europaea (nalezené rostliny tomuto popisu odpovídají, jsou však až téměř 2 m vysoké):

„Lodyha 60–120 cm, silná, přímá, vyrůstá z plazivého podzemního oddenku. Listy 10–20 × 3–8 cm, podlouhle kopinaté, zahrocené, na spodu utaté nebo krátce klínovité, vespod lysé nebo chlupaté, obyečně s červenými žilkami. Botky hnědé, tlusté, vytrvalé, celé. Květy bílé, v řídkých, trochu listnatých latách s červenou osou. Vnitřní okvětní lístky široce opakvejčité až okrouhlé, vnější menší, eliptické. Čnělky dlouhé a štíhlé; blizny malé. Nažky v Evropě vytváří zřídka.“ (Tak tomu bude zřejmě

Obr. *Aconogonon polystachyum* (WALL.) KRÁL — část lodyhy s listem a botkami. Podle herbářového materiálu ze Špičáku. $1/3$ skut. vel.

i u nás, neboť 6. září měly rostliny teprve poupata; teprve 1. října byly nalezeny v plném květu, na dálku vonící. Rostliny se zřejmě šíří podzemními oddenky jako druhy rodu *Reynoutria* a tvoří též podobné husté souvislé porosty.)

Druhý evropský druh rodu, u nás se nevyskytující *A. alpinum* (ALL.) SCHUR, má listy pouze 1–3 cm široké, na spodu klínovitě zúžené a botky jen hnědavé, poněkud hyalinní, brzy mizející. Rovněž nebývá tak statný a autor u něj nepozoroval (v Pyrenejích) takové souvislé husté porosty jako u *A. polystachyum*.

Souhrn

V souhlase s míněním mnoha autorů je pro *Polygonum polystachyum* navržena nová kombinace *Aconogonon polystachyum*. Tento druh byl nalezen zdomácnělý na Šumavě. Je pojednáno o rodu *Aconogonon* a o jeho pojmenování.

Summary

The plant named *Polygonum polystachyum* WALL. ex MEISNER up to this time, has been found growing naturalized near Špičák and near Hojsova Stráž in the mountains Šumava in western Bohemia. (See KRÁL 1968). As the genera *Persicaria* and *Bistorta* are treated separate from *Polygonum* in the recent Czechoslovak botanical literature, it is advisable to consider *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. (not represented in Czechoslovak flora until now) as a separate genus too. This genus has been called *Pleuropterypyrum* H. GROSS by most authors, for the name *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. (published without description in the rank of genus) has been considered as a nomen nudum up to this time. POUZAR (in lit. 1968), however, revealed that *Aconogonon* (MEISN.) REICHENB. has been validly published by means of indirect reference to a previously and effectively published diagnosis of *Polygonum* sect. *Aconogonon* MEISN. (this is an analogical case to that of *Hemisphace* (BENTH.) OPIZ which is cited as an example in Art. 32 of the ICBN). REICHENBACH has altered the original spelling *Aconogonon* to "*Aconogonum*", but Art. 73 of the ICBN does not allow this change. ("The original spelling of a name or epithet must be retained, except for the correction of typographic or orthographic errors." . . . "*Phoradendron* NUTT. must not be altered to *Phoradendrum*".) Therefore the new combination *Aconogonon polystachyum* is proposed (see above).

Literatura

- ASENOV I. (1966): *Pleuropterypyrum*, in: JORDANOV D. [red.], Flora na N. R. Bǎlgarija 3 : 256 až 257. — Sofia.
- DANSER B. H. (1926): Die systematische Stellung der Houttuyn'schen Gattungen *Reynoutria* und *Truellum*. — Bull. Jard. bot. Buitenzorg ser. 3, 8 : 24–31.
- GROSS H. (1913): Remarques sur les Polygonées de l'Asie Orientale. — Bull. Géogr. bot. (Le Mans) 23 : 7–32.
- HARA H. (1934): in: Journ. Jap. Bot. 10 : 231. (Secundum Index Kew.; non vidi!).
- HEDBERG O. (1946): Pollen morphology in the genus *Polygonum* L. s. lat. and its taxonomical significance. — Svensk bot. Tidskr. 40 : 371–404.
- KITAGAWA M. (1939): Lineamenta florae manshuricae. — Rep. Inst. Sci. Res. Manchukuo, Vol. 3, Appendix 1. — Hsinking.
- KRÁL M. (1968): Příspěvek ke květeně Železnorudska II. — Zprávy čs. bot. Společ. 3 : 16–17.
- LÖVE Á. et LÖVE D. (1961): Some nomenclatural changes in the European flora. — Bot. Not. 14 : 33–56.
- NAKAI T. (1922): in: MORI, Enum. Pl. Cor. (sec. Index Kew.; non vidi!).
- NAKAI T. (1933): Index Florae Jeholensis. — Rep. First Sci. Exped. Manchoukuo, Sect. 4, Part. 4.
- SMALL J. K. (1917): in: RYDBERG P. A.: Flora of the Rocky Mountains and adjacent plains p. 238. — New York (sec. HEDBERG et Index Kew.; non vidi!).
- TIDESTROM I. (1925): Flora of Utah and Nevada. — Contrib. U.S. Nat. Herb. 25 : 1–665.
- WEBB D. A. et CHATER A. O. (1964): *Polygonum*, in: Flora Europaea 1 : 76–80. — Cambridge.

Recensent: Z. Pouzar